

Zo aan het einde van het jaar mag er weer teruggekeken worden. Vanuit hoop – want het kijken vanuit bangheid, soms met concrete angstgebeurtenissen gelieerd, wordt ons toch enigszins als vanzelf opgedrongen. Hoop dus. Maar dat is lastig, want deze tekst wordt ongeveer drie weken voor datum van bezorging geschreven. Mocht er in de tussentijd ons grote ellende ten deel zijn gevallen, dan weet u dat ik dat op het moment van schrijven slechts kon bevroeden – maar dat ik me in het kader van de hoop mij niet van mijn stuk wilde brengen. Hoop dus.

Historisch pad

Een mooi signaal rondom hoop vanuit menselijk kunnen werd eind november afgegeven met het toekennen van de Erasmusprijs aan de wikipedia foundation. Het is aardig om op de site te kijken waarom de jury tot deze prijstoekenning is overgegaan en het is vooral ook mooi om het symbool van deze organisatie te zien te midden van de foto's van allerlei grote namen. Ik weet niet of er nog scholen zijn die hun vraagtekens zetten bij dit medium, maar ik vind wikipedia op het gebied van vrije kennisdeling een prachtig gegeven. Feitelijk is het een grote compagnon van ons die dit prachtige werk bovendien in andere geografische gebiedsdelen 'als vanzelf' laat verrichten.

Schuld

Voor mij zit in een dergelijk fenomeen een bepaalde essentie. Wij zijn nogal eens geneigd om vanuit schuld te denken. Voor economen is schuld een relevant begrip dat altijd in relatie tot bezit moet worden geplaatst. Het gaat daarbij per saldo om vermogen, waarbij het bezit maatschappelijk rendement oplevert en de schuld tot rentebetalingen leidt. We hebben als mensheid door de eeuwen heen via uit het raam kijken en noeste arbeid bezit opgebouwd. Denk maar aan onze prachtige infrastructuur. Het is materieel geworden – blijvend, al moet het natuurlijk onderhouden

worden. Ook op andere vlakken hebben we bezit opgebouwd. Ga maar eens de letter A in het woordenboek lezen. Of ga maar eens alle woorden / namen beginnend met de letter A op wikipedia lezen. Er is gerealiseerd bezit. Er is kennis, er zijn voortgaande ideeën. Er zijn mensen en instituten die dit bezit en deze kennis in nieuwe vindingen kunnen vertalen. Er zijn zoveel mensen die in het verleden iets moois hebben achtergelaten. Deels als individu (denk aan een Mondriaan). Maar deels ook als onderdeel van een groter geheel (denk aan hen die bijvoorbeeld mee gegraven hebben aan een kanaal). Bezit. Vermogen. Schuld.

De natuur

In november was het echter moeilijk, want bij mijn weten werden we voor het eerst geconfronteerd met bloesems die niet ná maar vóór de winter uitkwamen. Zorgelijk is dat en dan kunnen we wel trots zijn op ons bezit, bepaald bezit is opgebouwd ten koste van onze grootste waarde: de natuur. De mens heeft altijd op een bepaalde spanningsvoet met de natuur geleefd: de natuur kent brute kracht, de natuur kent onzekerheid en de natuur kent wijsheid, vruchtbaarheid en schoonheid. Het is niet ons bezit, het is wel onze verantwoordelijkheid om het niet in waarde te laten eroderen. En dan

Marc den Elzen

kom ik toch weer bij alles wat we hebben opgebouwd als mensheid. We hebben het organisatietalent en de menselijke kracht en het vernuft om deze natuur te behouden. Punt is alleen dat er binnen onze mondiale samenleving bepaalde belangen te lang ons economisch samenleven mochten domineren. Op zich is dat niet erg – zo werkt het nu eenmaal – het is een historisch pad. Wat wel erg is, is dat op een gegeven moment de kennis ontstond dat deze wijze van economie bedrijven beschadigend was, maar dat bepaalde bedrijven ondanks dit gegeven willens en wetens met dezelfde snelheid (zelfs accelererend) doorgingen met hun productiewijze. Ergo: ze probeerden media te bewerken om ook de twijfel rondom de mogelijke beschadigingen in diskrediet te brengen om zo in hun financieel voordeel het historisch pad niet in de gewenste richting om te buigen.

Lobby's

Ja, de lobby's... Daar heb je ze weer. Op zich probeer ik als docent en hier als schrijver ook het denken te beïnvloeden. Maar bij mijn weten is mijn denken een legitieme denkstroom

die geen schade aan eeuwigdurende waarden probeert aan te brengen. Bovenal ben ik niet willens en wetens feiten aan het verdraaien en heb ik er ook geen financieel belang bij. Het is slechts een uiting van terechte zorg en mijn gedachten kunnen toegelaten of afgewezen worden. Maar die lobby's opereren én vanuit een andere schaal én vanuit een andere intentie. Willens en wetens, jawel. En vanuit financiële motieven.

Hoop

Als we het hebben over de hoop, heb ik meer en meer de hoop dat bewezen kan worden dat bepaalde bedrijven willens en wetens geen

Vanuit dat perspectief heb ik hoop, heb ik immer hoop. Want gegeven bewuste laksheid en het bewust vervormen van rationele besluitvorming in het licht van de natuurlijke plicht moet het recht (het naturrecht – het levensrecht) uiteindelijk zegevieren. Met de rechtszaak van Urgenda tegen de Nederlandse staat is daar rond de zomer al een begin mee gemaakt.

Het is gek om dit bovenstaande nu (2 december) te schrijven, want de klimaatop is voorbij en misschien was dat een daverend succes. Laat ik het dan zo zeggen: gegeven bovenstaande moest het op moment van schrijven wel een succes worden.

Onderwijs

En voor het onderwijs? Ik zou toch echt zeggen dat innovatiekunde in elk curriculum aan de orde moet komen. Juist het feit dat we moeten leren wat de mens kan doen en vanuit het verleden allemaal al heeft gedaan (het bezit, het vermogen), moet jongeren (richting de plicht) inspireren. Het zou goed zijn als zij niet vanuit het schisma worden grootgebracht dat wat vanuit natuurlijk perspectief moet, niet in het gedrag van mens en bedrijf weer spiegeld kan worden. Dan kan er de generatie komen die velen van ons zelf hadden willen zijn. Innoverend om te bewaren en (nu nog) om te herstellen. Voor ons, maar vooral

Zorgelijk is dat en dan kunnen we wel trots zijn op ons bezit, bepaald bezit is opgebouwd ten koste van onze grootste waarde: de natuur.

aanpassingen hebben willen doen. Of dat deze bedrijven willens en wetens het proces van het verrichten van menselijke aanpassingen hebben willen traineren. Mijns inziens is dat een misdaad tegen zowel huidig als toekomstig leven en daar moet vanuit genoemde motieven (geld willen verdienen) een keiharde boete tegenover staan. Een claim dus. Niets meer, niets minder. Ik besef dat dit alles complex ligt (want wat doe je met de aandeelhouders van die bedrijven? En wat doe je met ons soort mensen die wellicht via het ABP toch ook ooit gekoppeld waren aan dergelijke dubieuze bedrijven?). Maar een dergelijke claim moet gezien ons menselijk vernuft verwoord in wetten en normen toch mogelijk zijn.

Enfin, de hoop, het menselijk vernuft en de menselijke kracht vastgelegd in wetten en normen, in vindingen.

En we moeten ook gewoon kijken wat burgers, bedrijven en organisaties doen. Unilever, Urgenda – maar ook al die kleine, mogelijk groot wordende initiatieven die de mensheid verder willen helpen. Zoals ook wikipedia... En laten we hopen dat de inhoud actueel blijft. Dat beesten die er in worden genoemd verder kunnen leven, dat volkeren die er in worden genoemd kunnen blijven voortbestaan en hun rijkdom aan tradities kunnen voortplanten, dat bomen, planten en paddenstoelen die beschreven worden ook in genoemde perioden tot bloei en wasdom komen. En misschien dat er bij bepaalde bedrijven extra paragrafen worden opgenomen. Dat bepaalde producenten die willens en wetens verzaakt hebben hun uitgestelde maatschappelijke plicht voortvarend en gewetensvol hebben opgepakt (of indien niet: van de aardbodem na een megaboete zijn weggevaagd).

ook jongeren is dat een aantrekkelijk perspectief.

Het icoontje van Wikipedia is wat mij betreft rondom deze hoop passend voor in de kerstboom. Het laat zien hoe menselijke inspanningen en vindingrijkheid blijvend waarde kunnen toevoegen. Wat mij betreft mag hij in de kerstboom hangen – en mocht u in uw onderwijsinstelling een kerstboom hebben, gebruik hem als piek! Het geeft weer hoe een historisch pad in de juiste richting wordt gebogen. De vraag is: wie of wat volgt. En wie weet hangt over enkele jaren de schelp van Shell in diezelfde boom.

We gaan het zien. Het zou passen bij het onvermijdelijke, natuurlijk historisch pad dat we met elkaar bewandelen. Je gaat mee of je gaat terug naar af.

Marc den Elzen